ANGORA: L'AUBE DE LA TURQUIE NOUVELLE (ANKARA: YENİ TÜRKİYE'NİN DOĞUŞU)

Şakire (FURTUN) TAHNAL

-

Yirminci yüzyıl başlarında Anadoluyu sıkça ziyaret etmiş olan Fransız gazeteci-yazar Jean Schlicklin, dönem içerisinde ülkenin içinde bulunduğu durumu ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna giden süreci yakından takip etmiş, gözlemlerini 1922de Pariste yayınlanan Angora: Laube de la Turquie Nouvelle başlıklı kitabında derlemiştir. AVİM, önemli bir tarihi tanıklık olan ancak kütüphanelerin tozlu raflarında unutulan bu eserin İngilizce ve Türkçe çevirilerinin önümüzdeki dönemde yayınlanacağını ümit etmektedir.

Bu yazı, Türkiyenin önemli dış politika konularından biri olan Ermeni sorunu ile ilgili olan ve Jean Schlicklinin Angora:Laube de la Turquie Nouvelle başlıklı kitabında önemle üzerinde durduğu yirminci yüzyıl başlarında Anadoludaki Ermenilerin durumu ile gözlemlerini içeren pasajların kısa bir özetini sunmayı hedeflemektedir.

Jean Schlicklin, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Ermeni sorununun müsebbibi olarak Rusya ve İngiltereyi işaret etmektedir. Bu yıllarda, dönemsel bazı değişikliklere rağmen, her iki devlet de Osmanlının rakibi/düşmanı konumundadır. Hem İngiltere hem de Rusya Anadoluda ortaya çıkacak karışıklıkların kendi çıkarlarına hizmet edeceğine inanmışlardır. Dahası, kurulacak bir Ermeni devleti, Rusya için Akdenize açılan bir kapı, İngiltere için ise Moskovaya karşı potansiyel bir siper olarak algılanmaktadır.

Yazarın gözlemlerine göre, Rusya Anadoludaki ajanları sayesinde Ermenileri Kürtlere, Kürtleri de Ermenilere karşı kışkırtma politikasını başarıyla yürütmüştür. Bunun sonucu olarak, Ermeniler Türklere ve Kürtlere, Kürtler de Türklere ve Ermenilere karşı tam anlamıyla bilenmiş ve çatışma ortamı olgunlaşmıştır. Şiddettin dozu sürekli artmış ve yüzyıllarca bir arada ve uyum içinde yaşayabildikten sonra, 1894te Kürtler tarafından Ermenilere karşı bir katliama girişilmiştir. Bu katliam, Vandaki Osmanlı makamları tarafından durdurulmuştur.

Osmanlı Devleti savaşa girmeden bir ay önce Çar II. Nicolas, Ermenileri Osmanlıya karşı kışkırtmak ve Rusya tarafına çekmek için propaganda faaliyetlerine ağırlık vermiştir. Rusyaya ek olarak, liderleri İstanbul ve yurtdışında olan bazı Ermeni gruplar da Anadoludaki Ermenileri isyana teşvik için faaliyetler yürütmüştür. Jean Schlicklinin anlatımına göre, Bitlisteki Rus konsolosu bu durumla ilgili olarak St. Petersburga şöyle bir istihbarat notu iletmiştir: Bitliste Ermeni Devrimci Federasyonu savaşa hazır bir şekilde

bulunmaktadır. Bu komitenin diğer üyelerinden 100.000 kişi Muştadır ve Osmanlı ordusuna karşı savaşmaya hazırdır. Yazarın anlatımından ortaya çıkan şey, dönem içerisinde Osmanlının düşmanlarının yalnızca yabancı devletler olmadığı, ülke içinde de organize olmuş grupların ülkeyi zayıflatmak ve savunmasız bırakmak için ciddi faaliyetler göstermekte olduğudur.

Anadolunun doğusundaki tehlikenin ciddi bir seviyeye ulaşması ve Vanın Ermeniler tarafından ele geçirilmesinin ardından, bölgedeki Ermenilerin ülkenin iç kısımlarına göç ettirilmesine karar verilmiştir. Fakat iletişim araçlarının yetersizliği ve iaşe konusunda yaşanan sıkıntılar çok sayıda Ermeninin göç yollarında telef olmasına neden olmuştur. Bu esnada, Osmanlı ordusu Ermeni isyancıların ve Rus ordusunun baskılarına dayanamayarak geri çekilmek durumunda kalmıştır.

Jean Schlicklin, Müslümanların da toplu göçe maruz kaldığını, açlık, soğuk ve çeşitli hastalıklardan dolayı Müslümanlar arasında da ciddi kayıpların yaşandığını aktarmaktadır. Jean Schlicklinin ilginç bir gözlemi Müslüman grupların göç yollarında Arap ve Kürt çetelerin saldırılarına maruz kaldıklarıdır. Yazara göre, İngilizler tarafından işgal edilen yerlerdeki Müslümanlar, Hristiyanlar kadar acı çekmişlerdir.

Jean Schlicklin 1919 yılının sonlarında yüz kadar Türk köyünün yakıldığını, 135.000 kişinin de öldürüldüğünü aktarmaktadır. Karsın işgali sırasında yüz kadar Müslüman asker Ermeni ordusu tarafından katledilmiştir. Yazar, saldırıya uğrayan Müslümanların küçük bir kısmının Azerbaycana kaçtığını belirtmektedir. 1920 yılı boyunca Taşnak Partisi üyeleri sadece Ermenistandaki değil Azerbaycandaki Müslüman halka da saldırılar gerçekleştirmiştir. Ermenistanda Bolşeviklerin iktidarı alması olayları sonlandıran etken olmuştur.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: TAHNAL, Şakire (FURTUN). 2026. "ANGORA: L'AUBE DE LA TURQUIE NOUVELLE (ANKARA: YENİ TÜRKİYE'NİN DOĞUŞU)." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 120. Ekim 01. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/ANGORA-L-AUBE-DE-LA-TURQUIE-NOUVELLE-ANKARA-YENI-TURKIYE-NIN-DOGUSU

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi

E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır